

PERÉNYI BALÁZS

Az égi és földi szerelemről

■ WEÖRES SÁNDOR: HOLDBELI CSÓNAKOS ■

Öltönyös férfi és kantáros halásznadrágú gyerekember – gyermeket játszó színész – ereszkedik alá óriási hintán a zsinórpadlásról. A magasból érkeznek, fentről, a képzelet, a tünemények szférájából. Előresétálnak a rivaldához, ünnepélyes és barátságos arccal néznek ki a nézőtérre: mesélni kezdenek felnőtteknek és gyerekeknek. Megkapják a többi szereplő – leginkább Vitéz László – narratív mondatait. Gyöngéd figyelemmel kísérik hőseik sorsát. Együtt élnek a mesével, jelmezbe bújnak, ha szükséges, és belépnek a történetbe.

Szarvas József, Gáspár Sándor és a bábszínház

A két szereplő Valló Péter rendező és Dobák Livia dramaturg leleménye. Kettősük jelzi, hogy az alkotók nem kívánták eldönteni a kérdést: hány éveseknek készült az előadás. Nagykorúaknak szánt mesét, kiskorúaknak bemutatott gondolati példázatot láthatunk. Telitalálat a színészválasztás. Gáspár Sándor (ő az öltönyös) és Szarvas József (ő a kantáros halásznadrágú) nagy alázattal, szemmel látható örömmel, egymást inspirálva, tökéletes összhangban játszik. Egyszerre oldottak és összefogottak. Ha szerepbe lépnek, alakításuk szándékoltn túlzó. Színesek és szórakoztatóak. Természetes mozdulattal öltik magukra a jelzészerrű ruhadarabokat,

megváltoztatják testtartásukat, markáns arcot vágnak, eltorzítják hangjukat, s már meg is jelent a figura. Ha megszólítják a közönséget, nagy mesterségbeli tudással megteremtett egyszerűséggel és közvetlenséggel teszik: civilségük rafinált. Alakításuk játékos brechti elidegenítés – sok kedvességgel, de minden édelgés nélkül. Remekül énekelnek, duettjük, melyben Pávaszemet a rettentő veszélyre figyelmeztetik, igazán megrázó. Könnyedén cáfolják a közkeletű tézist, mely szerint a narrátor kívülálló, szerepe hálátlan színészi feladat. Jelenlétük összefogja a színpadi hatásokban tobzódó előadást.

latlan kamasz, Pávaszem hercegi játszótársa, aki a játék elején volt. Bejárta a fél világot, életét kockáztatta imádottjáért, aki mégsem akarja észrevenni őt. Gyermeket vagy gyermeklelkű embert meglepíteni nem könnyű. Semmi esetre sem az a megoldás, hogy naivra és butáckára hangolják a figurát. Hiába hűséges, hiába önfeláldozó a fiú, meg lehet érteni Pávaszemet, hogy kedvéért nem könnyen mond le vágyképéről, a holdbeli csónakosról. Szinetár Dóra igazi királykisasszony, megértjük, miért pályázik a kezére Kínától Egyiptomig minden jelentősebb uralkodó. Nagyon szép, viszont borzasztó durcás és kényeskedő. Képtelenül hosszú szempilláit rezgetteti, ahogy elkerekedett szemmel rácsodálkozik a világra. Végül pipiskedő gyereklányból önmagát elfogadó, sorsával megelégedő fiatalasszonnyá kellene válnia. Sajnos azonban belső útját nem követhetjük, csak egyes fázisairól ad hírt egy-egy erősen kített gesztus. Különös, hogy az előadás éppen a legtradicionálisabb jártékfelfogást kívánó, lélektanilag megformált szerepekkel boldogul a legkevésbé. Kétségtelen, hogy a rendkívül expresszív színpadi hatások mellett nehéz eltalálni azt a játékmódot, amely elég erőteljesen, mégis árnyaltan és hitelesen lenne képes megmutatni a fiatalok küzdelmes útját egymásért, egymáshoz. Azért sincs könnyű dolguk a szerelmeseknek, mert három segítőtjük, Vitéz László, Paprika Jancsi, Bolond Istók sokkal izgalmasabb, energikusabb, színesebb alak náluk.

Kitűnő Stohl András mint pirospozsgás, pödrott bajszú Vitéz László. Szétvetett lábbal áll a talajon, csipőjét hetykén előretolja, széles gesztusokkal hepciáskodik, és nagy hangon handabandázik, de arany szíve van. Gondolkodás nélkül veti bele magát a legmeredekebb vállalkozásba, s csak rövid időre veszi el a fejét, de ettől sem esik kétségbe. Maga a sebezhetetlen jó kedély, az sem zaklatja fel, ha akasztani viszik, vagy ha a félelmetes krétai király

udvarol neki, amikor Pávaszem ruháját ölti magára a labirintusban. Stohl András mozdulatai pontosan koreografáltak, de báb-szerű létezésén is átüt személyes humora. Játékát áthatja a formába kényszerített, ezáltal még letaglózóbb energia. Mészáros Tamás nagyszívű, de határtalanul buta Paprika Jancsija igazi übermarionett. Mintha egy meglevenedett rongybaba cigánykerekne a színpadra, amikor megjelenik. Nyaklik, csuklik, nem valószínű, hogy van csontozata. Vigyorogva sodorja életveszélybe társait, de mégis szeretjük őt, a buta bohócot. Vida Gábor gátlásos, sérült lelkű garabonciás. Köcsögkalapját mélyen a szemébe húzza, félénken pislog ki alóla. Várja az élettől a nagy pofonokat. Suta sámánritusa fantasztikus paródia. Kerge mozdulatokkal bővöl, szörnyű igyekezettel rohángal fel és alá, bőszen kántál, s püföli a dobját. Remeg, rázkódik, majd elterül a kimerültségtől, de mégiscsak sikerül neki a Göncölszekéren (Horgas Péter újabb telitalálata) Majomországba repíteni Pávaszemet.

A többi figura maga a fennkölt mozdulatlanság. Fényűző ruhájukban mintha a pazar díszlet részei lennének. Nem bejönnek, hanem beemelkednek vagy alásüllyednek a játéktérbe. Megállnak magasított cipőjükön, és szilárdan vagy tehetetlenül önmaguk fölé kerekednek, mégis méltósággal csüngnek alá a magasból. Megállapodottak, változtathatatlanok. Ők a nagyok: a felnőttek. A fiatalok végigszáguldozzák az előadást, a felnőttek súlyosak és mozdíthatatlanok. Önnön szobrukat formálják, önmagukból. Rangjuk, jelentőségük foglyai. Nem csoda, hogy az ifjú emberek fejvesztve menekülnek előlük. Nem különösebben hálás feladat ilyen tömbszerű, egyetlen alaptulajdonságra, alapmagatartásra redukált embereket formálni.

Jégapó más, persze hogy más, ő a magyarok fejedelme. Apró öregember, óriási, kicsit gondozatlan bajusszal. Köntösszerű laza

Bodrogi Gyula (Jégapó) és Csankó Zoltán (Kínai császár)

Vida Péter (Bolond Istók), Marton Róbert (Medvefia), Stohl András (Vitéz László), Mészáros Tamás (Paprika Jancsi). A magasban: Kaszás Attila (Csónakos) és Szinetár Dóra (Pávaszem)

Koncz Zsuzsa felvételei

köponyegben totyog be, és forgolódik a saját jelentőségüktől meghatott, lefagyott kérők közt. Ravasz: mosolyogva, de éber figyelemmel lavíroz, tudja, ha nagy hatalmú vendégei csalódottan távoznak, országára szörnyű vést hoznak. Jó volt látni Bodrogi Gyula, e nagy tudású, igazán jelentős színész bölcs és emberséges alakítását. A szeretetre méltó, kicsit hóbortos öregúr szerepe sokakat édeskés „gyerekszínházi” fogalmazásra csábítana, de Bodrogi Gyula nem csabul.

Valló Péter rendező bizik Weöres Sándor alkotásában, elfogadja a szerző látomásait, követi instrukcióit. A költő fittyet hányt a létező színház lehetőségeire, és jobbára kivitelezhetetlen látomásokból sodorja szertelen meseszövegű történetét, amelynek számos helyszíne lehetetlenné teszi a naturalista illusztratív díszletezést, ezáltal a tradicionális illúziószínházat is. Ráadásul a darab előadása olyan társulatot igényel, amely énekelni, táncolni éppúgy tud, mint bábozni. Valló Péter és alkotótársai a Nemzeti kivételes színpadtechnikai lehetőségeit kiaknázva teremtik meg azt a bűvös világot, ahol mindez megtörténhet. Biztosan vannak olyanok, akikről idegen a pazarló kiállítás, akik hidegnek és üresnek gondolják a színrevitelt. Vélhetően olyanok is vannak, akik osztanak szoroznak, és megsaccolják, hány színházi csoport éves költségvetését teszi ki a „Holdbeli-projekt” büdzséje. Lehet arról is vitatkozni, hogy feladata-e a színházművészetnek, hogy megcélozza a filmművészet (filmipar) számítógéppel manipulált képeinek letaglózó vizualitását, avagy saját természetét felismerve, a személyes emberi jelenlét hitelét kell erősítenie. Számomra az előadás meggyőző példa arra, hogyan lehet felhasználni a show-színház technikai arzenálját közérthetően megfogalmazott bölcséleti és human tartalmak színreviteléhez. A Nemzeti Színház teljes színpada alatt meghúzódó bonyolult süllyesztőrendszer és a különleges

mutatványokra lehetőséget nyújtó zsinórpadlás nemcsak arra való, hogy könnyen át lehessen díszletezni a húsz képet (!), hanem arra is szolgál, hogy megjelenítse a különböző világszinteket. Az alulról felbukkanó infernállistól a földin át az éteriig. Az előadás minden szcenikai bravúrja a jelentést szolgálja, és az összkép is tetszetős: fantáziadús és izléses. Valló Péter felnőttmeséje, gyermekdrámája szórakoztató és élvezetes előadás, igazi családi színház. Valószínű, hogy sokan joggal hiányolhatják a Weöres-mű filozófiai mélységét, az igazi emberi dráma sűrű pillanatait, de grandiózus látványszínházként igazán kitűnő a produkció, amelyben kivételes tehetségű színházi alkotók tucatja vált a rendező valódi alkotótársává, hogy végül egységes, összefogott előadás szülessen.

WEÖRES SÁNDOR: HOLDBELI CSÓNAKOS (Nemzeti Színház)

LÁTVÁNY: Keresztes Dóra. **DÍSZLET:** Horgas Péter. **JELMEZ:** Szakács Györgyi. **BÁBTERVEZŐ:** Boráros Szilárd. **BÁBRENDEZŐ:** Kovács Géza. **ZENE:** Melis László. **KOREOGRÁFUS:** Király Attila. **TECHNIKAI MUNKATÁRS:** Fekete Péter. **SCENIKUS:** Krisztiáni István. **DRAMATURG:** Dobák Lívía. **OPERATŐR:** Szalay András. **ZENEI MUNKATÁRS:** Bagó Gizella, Termes Rita. **FÉNYTERVEZŐ:** Móra Ernő. **RENDEZŐASSZISZTENS:** Herpai Rita. **RENDEZTE:** Valló Péter.

SZEREPLŐK: Gáspár Sándor m. v., Szarvas József, Kaszás Attila, Söptei Andrea, Bodrogi Gyula, Szinetár Dóra m. v., Papp Zoltán, Marton Róbert, Csankó Zoltán m. v., Trokán Péter, Újvári Zoltán, Spindler Béla, Varga Mária, Bognár Anna m. v., Stohl András, Vida Péter, Mészáros Tamás m. v., Mészáros Sára m. v. **KÖZREMŰKÖDİK:** Soltz Melinda, Schlangner Tamás, a Színház- és Filmművészeti Egyetem végzős báboasztályának növendékei és a Figurák Táncszínház.